

'Ik wil niet meer normaal zijn'

Kunstenaar Jan Hoek (34) werkte voor zijn project Mental Superpowers samen met psychiatrische patiënten in New York en Amsterdam. 'Mijn mooiste kunst maak ik als ik manisch ben.'

TEKST MARIEKE DE RUITER, FOTO'S JAN HOEK

"Heb je weleens een hond een baviaan zien pijpen?" vraagt een bewoonster van Mentrum als Jan Hoek de psychiatrische instelling aan de Constantijn Huygensstraat binnenloopt. Nee, dat heeft de Amsterdamse kunstenaar niet. Maar hij zag de afgelopen maanden wel heel andere bijzondere dingen: mentale superkrachten. Op verzoek van de Amsterdamse stichting Beautiful Distress verbleef hij dit voorjaar als artist-in-residence in het Kings County Hospital in New York. Met de mensen die hij daar ontmoette, maakte Hoek het stripboek Mental superpowers. De strips zijn deze maand te zien in Mentrum. Bewoners waren zo enthousiast over het project, dat Hoek met sommige van hen ook een strip maakte.

Gekte kanaliseren

Met Mental superpowers wil Hoek mensen anders laten kijken naar de psychiatrie. "Psychiatrische patiënten worden vaak neergezet als verwarde mensen die een gevaar zijn voor de samenleving, maar een

hoofd dat anders werkt kan juist een kracht zijn." Dat geldt volgens Hoek overigens niet alleen voor de bewoners van de instellingen, maar ook voor hemzelf. "Het enige verschil tussen mij en die mensen is dat ik mijn gekte kan kanaliseren."

De kunstenaar gebruikt medicijnen tegen zijn manische buien. Soms is zijn hoofd zo druk, dat zijn lichaam niet meer kan functioneren. Vroeger schaamde hij zich daarvoor, maar nu begrijpt hij dat hij zijn kunst niet zou kunnen maken als hij 'normaal' was geweest. Dan had hij het ongetwijfeld nooit uitgehouden in een krot in Nairobi, Kenia, waar hij neppiraten portretteerde, of in het Thaise Pattaya, waar hij magazines maakte over sekstoerisme.

Hoek kwam tot dat inzicht terwijl hij op de zevende verdieping van het Kings County Hospital in Brooklyn verbleef. Hij deed drie maanden mee met de groepstherapieën, creatieve sessies en cursussen zelfbeheersing en zag dat de bewoners vaak unieke gaven hadden. Zo kon de een heel goed tekenen en wist een ander precies wat er met onze data gebeurt. "Er is een niet-noodzakelijk verband tussen gekte en genialiteit, want om briljant te kunnen zijn, moet je denken of zien wat anderen niet kunnen," meent Hoek - en hij noemt bekende voorbeelden als Lady Gaga, Kanye West en Vincent van Gogh.

Hoek maakte zijn kunstwerken samen met patiënten, die hij zelf liever aanduidt als 'medekunstenaars' of 'mensen met een superpower'. Samen bedachten ze de opzet voor een strip, die Hoek uitwerkte. Hij maakte ook strips over zichzelf. Over hoe hij als jongetje al gefascineerd was door zwervers omdat ze net als hij, 'anders' waren. En over de antipaardenclub die hij met zijn jeugdvriend had, juist omdat de meisjes op school zo van paarden hielden.

Het resultaat van zijn project hangt verspreid over vijf verdiepingen in Mentrum, het grote gebouw met de glazen gevel om de hoek van de

Overtoom. Mensen van buiten de psychiatrische kliniek kunnen er een rondleiding krijgen van medewerkers en patiënten. Zeven van laatstgenoemden kregen een eigen strip, onder wie Annamaïa Röell (23), die op de binnenplaats van Mentrum een sigaret rookt. Ze is manisch en bipolair, daardoor ziet ze overal regenbogen. Erg vindt ze dat niet, het maakt haar creatief. "Mijn mooiste kunst maak ik als ik manisch ben."

Jaloers op de patiënten

Natuurlijk werkt haar superkracht ook weleens tegen haar. Zo werd ze begin dit jaar tijdens een psychose opgesloten in een psychiatrische kliniek in India, waar ze van top tot teen met goud beschilderd een pelgrimstocht had gelopen. De hel op aarde, herinnert Röell. Maar juist die ervaringen maken haar sterker. "Ik ben niet meer zo snel negatief. Als zoiets je overkomt, kan het daarna alleen maar beter gaan." Daarom liet ze zichzelf voor het project van Hoek fotograferen als regenboog in het Vondelpark.

Het is de eerste keer dat ze naar buiten treedt met haar 'superpower.' "Ik heb dit vanaf mijn zeventiende verborgen gehouden, omdat ik me schaamde. Nu omarm ik het, want dit is wie ik ben. Ik wil niet meer normaal zijn."

Hoek voelt zich fijn tussen mensen als Röell. Na drie maanden in Kings County wilde hij eigenlijk niet meer naar huis. "In het Kings County Hospital is niemand meer gek, omdat iedereen de dingen toch al anders doet." Hij was soms zelfs jaloers op de patiënten, omdat ze zo ongeremd zichzelf kunnen zijn. "Ik ken wel gevoelens van schaamte. Als ik boos ben, durf ik niet midden op straat te schreeuwen. Het moet heerlijk zijn als je dat wel kan." Hij refereert lachend aan de vrouw die bij de ingang van Mentrum de hele dag vunzige opmerkingen maakt naar voorbijgangers. "Eigenlijk is het niet netjes, maar het leven is

zoveel leuker als we dat loslaten en het gewoon doen als het in ons opkomt."

Mental superpowers is tot 20 november te zien in het Mentrum. Elke maandag, woensdag en vrijdag geven patiënten en medewerkers vanaf 15.30 uur een rondleiding. Vanaf 17 november hangt de tentoonstelling ook in de Brummelkamp Galerie in het AMC.

Het gelijk-namige boek is te bestellen via janhoek.net.